

การอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือผ่านการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*

สำเนา หมิ่นแจ่ม**

(วันที่รับบทความ: 24 เมษายน 2563; วันที่แก้ไขบทความ: 16 กรกฎาคม 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 22 กรกฎาคม 2563)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ และ 2) ศึกษาผลการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อของนักเรียนโรงเรียนบ้านลวงเหนือ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านลวงเหนือ จำนวน 96 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ชุมชน แนวทางการระดมสมอง แบบประเมินคุณภาพของคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ แบบสังเกตพฤติกรรมมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แบบสังเกตพฤติกรรม การสอนของครู แบบประเมินจิตสำนึกในอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หากคุณภาพของเครื่องมือ ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ ค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ทุกฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 7 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการเตรียมการ 2) ขั้นตอนการวางแผน 3) ขั้นตอนการปฏิบัติ 1 4) ขั้นตอนการสะท้อนผล 1 5) ขั้นตอนการปฏิบัติ 2 6) ขั้นตอนการสังเกต และ 7) ขั้นตอนการสะท้อนผล 2

2. ผลการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ ของนักเรียน โรงเรียนบ้านลวงเหนือ

2.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกระดับชั้น

2.2 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมพบว่า ครูมีความรู้สึกที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ชุมชนมีความรู้สึกดีใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเกิดศูนย์อัตลักษณ์ไทลื้อขึ้นในโรงเรียน นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน เกิดความภาคภูมิใจในศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของไทลื้อ

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, สร้างจิตสำนึก, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ไทลื้อ

* บทความวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2563

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, E-mail: samnaocmru@gmail.com

Conservation of and Raising Awareness on Tai Lue Local Wisdom at Luang Nua through the Integration of a School-Based Participatory Learning Management *

Samnao Muenjaem **

(Received: April 24, 2020; Revised: July 16, 2020; Accepted: July 22, 2020)

Abstract

The objectives of this research were to investigate the integration of a school-based participatory learning management to raise awareness on the conservation of Tai Lue wisdom at Luang Nua, and to study the results of awareness-raising on Tai Lue wisdom conservation among students at Ban Luang Nua School. The target group consisted of 96 Prathom 1-6 students at the school. The data collection instruments included a documentary analysis, a community interview, a brainstorming guideline, a quality assessment of the Tai Lue wisdom handbook, a participatory behavioral observation record of concerned individuals, a teachers' instructional behavioral observation record, an assessment on awareness on the Tai Lue wisdom conservation, and an interview for concerned individuals. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) was applied to find out the quality of the instruments by experts, and their values ranged from 0.60 to 1.00. The quantitative data were statistically analyzed for mean and percentage, and the content analysis was used to analyze the qualitative data. The research results are summarized as follows.

1. The integration of the school-based participatory learning management utilized seven steps of the participatory action research process. The steps included preparation, planning, action 1, reflection 1, action 2, observation, and reflection 2.

2. The results of raising awareness on Tai Lue wisdom conservation of the students were as follows.

2.1 The comparison of their awareness scores revealed that the average percentage points of their awareness scores passed the 75-percent criterion in all levels.

2.2 The opinions of concerned individuals revealed that the teachers had positive opinions on the organization of the learning activities. The community members were pleased to participate in organizing learning activities until a Tai Lue identity center was established in the school. The students were happy, enjoyed themselves and took pride in their ethnic arts, culture, traditions, and lifestyles.

Keywords: Conservation, Awareness Raising, Local Wisdom, Tai Lue

* Research Article, Chiang Mai Rajabhat University, 2020

** Assistant Professor, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University, E-mail: samnaocmr@gmail.com

บทนำ

ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 23, 24, 59, และมาตรา 69 มุ่งเน้นให้มีการนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ให้มีการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย เข้าไปในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง (ยุพิน อินทะยะ, 2560: 1)

ตำบลลวงเหนือ อำเภอค้อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศที่มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่ไหลลงสู่เขื่อนแม่กวงอุดมธารา สำหรับพื้นที่ได้เขื่อนเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำแม่กวง พื้นดินส่วนใหญ่เป็นดินคำอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทลื้อที่อพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน มาตั้งถิ่นฐานเรียงรายอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำกวง ณ บริเวณบ้านลวงเหนือ เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 1932 ก่อให้เกิดประเพณี วัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเป็นชาวไทลื้ออย่างชัดเจนคือ ภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน เป็นต้น นอกจากนี้จะมีความน่าสนใจทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นแล้ว บ้านลวงเหนือยังพร้อมด้วย องค์ความรู้ภูมิปัญญาของคนในชุมชน ที่เป็นอาชีพของคนในชุมชนอีกด้วย เช่น การแกะสลักตุ๊กตาไม้ การทำผลิตภัณฑ์กระดาษสา การทำข้าวควบ ข้าวแคบ การทำน้ำผัก (อาหารพื้นบ้านชาวไทลื้อ) การทอผ้าไทลื้อ เป็นต้น (สำเนา หมั่นแจ่ม, 2558: 1)

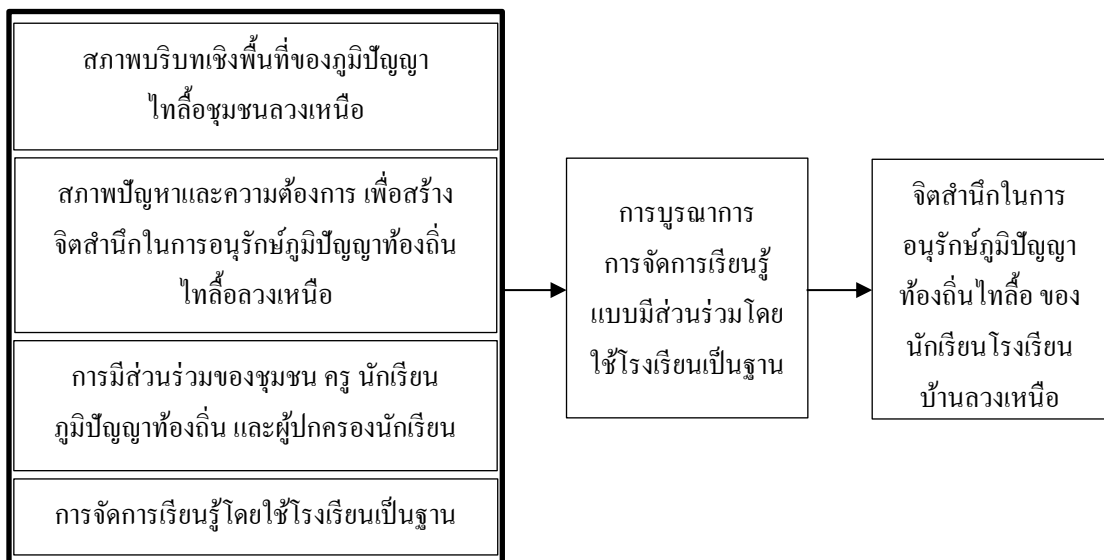
ปัจจุบันวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี หรือการก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ความทันสมัยของเทคโนโลยีนำมาซึ่งความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตของคนในสังคม ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อการดำรงชีพของบรรพบุรุษกำลังถูกทอดทิ้ง ถึงแม้ว่าจะมีนักวิจัยจากหลายหน่วยงาน เข้ามาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในหลายรูปแบบ แต่ยังไม่พบว่ามี การอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากการวิเคราะห์และจัดทำระบบสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น นำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปออกแบบหน่วยการจัดการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผลิตสื่อการเรียนการสอน และนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่ออนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โครงการวิจัยนี้นอกจากจะสร้างกระบวนการเรียนรู้

ให้กับนักวิจัยแล้วยังเป็นงานที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับครู โรงเรียนบ้านลวงเหนือ ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ที่จะเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จุดแข็งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของโครงการวิจัยนี้ เจ้าอาวาสวัดศรีมุงเมือง (วัดลวงเหนือ) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความสำคัญ และเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านลวงเหนือ อนุญาตและพร้อมสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานวิจัย ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะอนุรักษ์ และสร้างจิตสำนึกต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ ผ่านการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้นักเรียนได้ซึมซับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี ผ่านกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ
2. ศึกษาผลการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ ของนักเรียน โรงเรียนบ้านลวงเหนือ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 96 คน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ชุมชน จำนวน 15 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้แทนชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านลวงเหนือไม่ต่ำกว่า 20 ปี มีเหตุผล มีความน่าเชื่อถือ และยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัย 2) ครูโรงเรียนบ้านลวงเหนือ จำนวน 7 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 1 ปี สนใจเข้าร่วมโครงการและยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยตลอดการดำเนินการวิจัย 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 15 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ที่มีความกล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล และให้ความสนใจที่จะร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยตลอดการดำเนินการวิจัย 4) ผู้ปกครองนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 15 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีเหตุผล มีความน่าเชื่อถือ กระตือรือร้นในการพัฒนาบุตรหลานของตน และยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยตลอดการดำเนินการวิจัย 5) ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 12 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ มีเหตุผล มีความน่าเชื่อถือ กระตือรือร้นในการพัฒนาบุตรหลานของตน และยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยตลอดการดำเนินการวิจัย 6) ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน

เครื่องมือ

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร เป็นแบบวิเคราะห์เอกสารแบบมีโครงสร้าง ในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน สภาพบริบทของชุมชน
2. แบบสัมภาษณ์ชุมชน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในประเด็นเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของคน ไทลื้อ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ดั้งเดิมและภาคภูมิใจของคนไทลื้อ สภาพปัจจุบันของชุมชนไทลื้อ และความต้องการของคนในชุมชนไทลื้อ
3. แนวทางการระดมสมอง ในประเด็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียน สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ความต้องการและบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู

4. แบบประเมินคุณภาพของคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ซึ่งมีระดับคะแนนเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 จำนวน 10 ข้อ ในประเด็นเกี่ยวกับรูปเล่มของคู่มือ เนื้อหา และการนำไปใช้ประโยชน์

5. แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมแบบมีโครงสร้าง จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย

5.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรมบทบาทของผู้มีส่วนร่วมแต่ละกลุ่ม

5.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู ในประเด็นเกี่ยวกับการเตรียมการสอน สภาพแวดล้อมความพร้อมของนักเรียน พฤติกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น การให้นักเรียนมีส่วนร่วม พฤติกรรมของนักเรียนขณะเรียนรู้ และบรรยากาศการเรียนรู้

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 6 ฉบับ มีขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการจัดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ 2) ศึกษาการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แนวทางการระดมสมอง แบบประเมินคุณภาพของคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ แนวทางการประชุมเชิงปฏิบัติการ แบบบันทึกการนิเทศ และแบบสังเกตพฤติกรรม กำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อย ข้อคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย 3) สร้างเครื่องมือการวิจัย 6 ฉบับ ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แนวทางการระดมสมอง แบบประเมินคุณภาพของคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และแบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู 4) นำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00 ทุกฉบับ 5) แก้ไขเครื่องมือวิจัยทั้ง 6 ฉบับ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อของนักเรียนโรงเรียนบ้านลวงเหนือ

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 96 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ครูโรงเรียนบ้านลวงเหนือ จำนวน 7 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 1 ปี สนใจเข้าร่วมโครงการและยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยตลอดการดำเนินการวิจัย 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 15 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ที่กล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล และให้ความสนใจที่จะร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยตลอดการดำเนินการวิจัย 3) ผู้ปกครองนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 15 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ เป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีเหตุผล มีความน่าเชื่อถือ กระตือรือร้นในการพัฒนาบุตรหลานของตน และยินดีให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยตลอดการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือ

1. แบบประเมินจิตสำนึกในอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ จำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย

1.1 แบบประเมินจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีลักษณะเป็นแบบทดสอบให้นักเรียนวาดรูปพร้อมบรรยายได้ภาพ จำนวน 1 ข้อ ในประเด็นเกี่ยวกับประเพณี /คุณค่าของภูมิปัญญาไทลื้อ

1.2 แบบประเมินจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ซึ่งมีระดับ คะแนนเป็น 1, 2, 3, 4 และ 5 จำนวน 12 ข้อ ในประเด็นเกี่ยวกับจิตสำนึกด้านการรับรู้ ด้านเจตคติ และด้านการปฏิบัติ

2. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้ง 3 ฉบับ มีขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ 2) ศึกษาการสร้างแบบประเมินจิตสำนึกและแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นกำหนดประเด็นหลักและประเด็นย่อยข้อคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย 3) สร้างเครื่องมือการวิจัย 3 ฉบับ ประกอบด้วย แบบประเมินจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 แบบประเมินจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

ท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4) นำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00 ทุกฉบับ 5) แก้ไขเครื่องมือวิจัยทั้ง 3 ฉบับ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation)

1.1 คัดเลือกชุมชน ชุมชนเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1.2 ศึกษาเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

1.3 สัมภาษณ์ชุมชน

2. ขั้นการวางแผน (Planning)

2.1 ประชุมเชิงปฏิบัติระดมสมองจากผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ครู 2) นักเรียน 3) ผู้ปกครองนักเรียน

2.2 วางแผนการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ

3. ขั้นการปฏิบัติ1 (Action1)

3.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.2 จัดทำคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนของคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.4 หาคณาภพคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ขั้นการสะท้อนผล1 (Reflection1)

ประชุมเชิงปฏิบัติการสะท้อนผลการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในเรื่องของการดำเนินการ และหาแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

5. ขั้นการปฏิบัติ2 (Action2)

5.1 ประชุมเชิงปฏิบัติการออกแบบหน่วยการจัดการเรียนรู้

ส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครู นำข้อมูลที่ได้มาวางแผนโดยการสร้างความตระหนัก จัดทำ ตารางการดำเนินการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้าง จิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ และกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.3 ขั้นการปฏิบัติ1 (Action1) ดำเนินการวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเชิญครูและภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาระดมความคิด ค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ชุด ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแบบวิเคราะห์เอกสารภูมิปัญญาท้องถิ่น นำเสนอและวิพากษ์ ร่วมกันระหว่างวิทยากรจนได้เครื่องมือสมบูรณ์ ครูและนักเรียนลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำ ข้อมูลมาจัดทำคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่น ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยการวิพากษ์จากภูมิปัญญา ท้องถิ่นจำนวน 12 คน นำผลการวิพากษ์มาปรับปรุงข้อมูลในคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ถูกต้อง ลำดับต่อไป เป็นการหาคุณภาพคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ทำการประเมินคุณภาพของคู่มือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก (4.54) จากนั้นนำไปจัดพิมพ์เป็นคู่มือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อฉบับสมบูรณ์ พร้อมทั้งจัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) จำนวน 13 เรื่อง ได้แก่ 1) ภาษาไทลื้อ 2) ชุดไทลื้อ 3) การจับสถือและการฟ้อนลื้อ 4) น้ำผัก 5) ข้าวแคบ 6) ตุงไส้หมู 7) บายศรี 8) กล้วยดอกไม้ 9) เกษตรอินทรีย์ 10) น้ำหมักชีวภาพ 11) พืชสมุนไพร 12) ตุ๊กตาไม้ 13) กระจายสา

1.4 ขั้นการสะท้อนผล1 (Reflection1) สะท้อนผลการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการกิจ และหน้าที่ของตนเอง การเก็บข้อมูลจึงต้องมีการปรับเวลาตามความสะดวก ของภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับการจัดทำคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการดำเนินงานไปด้วยดี เนื่องจากมีการ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน

1.5 ขั้นการปฏิบัติ2 (Action2) เมื่อได้คู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้ว ผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ครูวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อออกแบบหน่วยการจัดการเรียนรู้คนละ 1 หน่วยการเรียนรู้ รวม 7 หน่วยการ เรียนรู้ จากนั้นจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบและหาคุณภาพของหน่วยการจัดการเรียนรู้และ แผนการจัดการเรียนรู้ด้านความถูกต้องเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ครุ่นำไปปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ ในขั้นตอนนี้ครุ่นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ ระหว่างวันที่ 20 พฤษภาคม 2562 - 31 กรกฎาคม 2562

1.6 ขั้นการสังเกต (Observation) สังเกตพฤติกรรมของครูและจัดประชุมเป็นระยะ เพื่อสอบถาม ปัญหา ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้ นักเรียนทำแบบประเมินจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อลวงเหนือ

1.7 ขั้นการสะท้อนผล2 (Reflection2) ประชุมเชิงปฏิบัติการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ให้ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู นักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบผลการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ลือลวงเหนือผ่านการบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2. ศึกษาผลการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ ของนักเรียน โรงเรียนบ้านลวงเหนือ สรุปได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ดังตารางที่ 1 และ 2

ตาราง 1 การเปรียบเทียบคะแนนจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 กับเกณฑ์ร้อยละ 75

ระดับชั้น	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ผลการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75
ประถมศึกษาปีที่ 1 (N=18)	10	8.94	89.44	ผ่าน
ประถมศึกษาปีที่ 2 (N=22)	10	8.64	86.36	ผ่าน
ประถมศึกษาปีที่ 3 (N=7)	10	9.00	90.00	ผ่าน

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกระดับชั้น

ตาราง 2 การเปรียบเทียบคะแนนจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 กับเกณฑ์ร้อยละ 75

ระดับชั้น	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ผลการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75
ประถมศึกษาปีที่ 4 (N=21)	60	48.05	80.08	ผ่าน
ประถมศึกษาปีที่ 5 (N=14)	60	47.57	79.29	ผ่าน
ประถมศึกษาปีที่ 6 (N=14)	60	50.00	83.33	ผ่าน

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกระดับชั้น

2.2 ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

2.2.1 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไทลื้อลวงเหนือ พบว่า ครูมีความรู้สึกที่ดีต่อการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ เนื่องจากได้คู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูได้รับความรู้ความเข้าใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนได้แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหาย มาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม สามารถเก็บรักษาไว้ได้ แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคคือ ครูมีภาระงานมากที่นอกเหนือจากงานสอนทำให้การดำเนินงานตามกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามวันและเวลาที่กำหนดไว้

2.2.2 ความคิดเห็นของชุมชน ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไทลื้อลวงเหนือ พบว่า ชุมชนมีความรู้สึกดีใจที่มีหน่วยงานทางการศึกษามาช่วยเหลือในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ ที่ชุมชนก็เกิดความกังวลว่าจะสูญหาย ขอบคุนมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้โดยความร่วมมือของโรงเรียน ทำให้ชุมชนและโรงเรียนเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เกิดศูนย์อำนวยการไทลื้อในโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมที่ดีที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทลื้อ นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมที่ดี

2.2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ พบว่า นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน เกิดความภาคภูมิใจในศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต ของชุมชน เกิดการเห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่ไม่มีย่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น การเรียนรู้กับครูภูมิปัญญาทำให้เกิดความกล้าแสดงออกมากขึ้น เนื่องจากครูภูมิปัญญาเป็นกันเองกับนักเรียน เพราะใช้ภาษาไทลื้อในการสื่อสาร

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไทลื้อลวงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และออกแบบขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 7 ขั้นตอน โดยเริ่มจาก 1) การเตรียมการ ผู้วิจัยคัดเลือกชุมชนเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนบ้านลวงเหนือ ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ชุมชน 2) วางแผนวิเคราะห์สถานการณ์ของโรงเรียน จากนั้นนำมาวางแผนการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ไทลื้อลวงเหนือ ร่วมกันกำหนดกิจกรรมให้มีความชัดเจน ในด้านระยะเวลาและบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย 3) ปฏิบัติการ 1 ลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ โดยมีเป้าหมายหลักในการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการตรวจสอบและหาคุณภาพของคู่มือ

และจัดทำเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) 4) สะท้อนผล 1 เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานในวงรอบต่อไป 5) ปฏิบัติการ 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการออกแบบหน่วยการจัดการ เรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบและหาคุณภาพของหน่วยการจัดการเรียนรู้ และแผนการ จัดการการเรียนรู้ และนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สังเกตพฤติกรรมของครูและจัดประชุมเป็นระยะ เพื่อสอบถามปัญหา ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ และ 7) สะท้อนผล 2 ให้ผู้บริหาร โรงเรียน คณะครู นักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบ พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมตามบทบาทของตนเองในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปลอดภัยของเหนือ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัย ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมให้ข้อมูล ร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ของโรงเรียน ร่วมวางแผนการจัดการ เรียนรู้ และกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ นักเรียน ร่วมตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และร่วมสะท้อนความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปลอดภัยของเหนือ จากขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด ผู้วิจัย ได้ยึดหลักของการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บนฐานของความเชื่อที่ว่าบุคคลภายในจะมีความรู้ และ ความเข้าใจชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า คนมี สิทธิในการตัดสินใจการพัฒนา และตระหนักถึงความต้องการ สำหรับการมีส่วนร่วมในการให้ความหมาย ของคนในท้องถิ่น ในกระบวนการเกี่ยวกับการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ของเขาเพื่ออยู่เหนือการ ถูกควบคุมหรืออำนาจ นอกจากนี้ยังนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Attwood, 1997; อมาวสี อัมพันศิริรัตน์, และพิมพ์มล วงศ์ไชยาม, 2560) เช่นเดียวกับ Stringer (2007) และไพศาล วรคำ (2552) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการวิจัย ตั้งแต่การระบุปัญหา การสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูล ลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหาจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น นอกจากการมีส่วนร่วมผู้วิจัยยังได้ดำเนินงาน โดยคำนึงถึงการ เตรียมตัวและวางแผนอย่างรัดกุม มีความต่อเนื่องติดตามผลและสะท้อนผล ทำให้สามารถพัฒนาปรับปรุง การดำเนินการสร้างจิตสำนึกของนักเรียนได้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับชูชาติ พวงสมจิตร (2557) กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นเตรียมการประสาน พื้นที่ ขึ้นลงมือวิจัย ใส่ใจกระบวนการชุมชน ไปจนถึงขั้นก้าวสู่งานพัฒนา มุ่งแก้ปัญหาชุมชน ซึ่งนักวิจัย จะต้องมีการเตรียมตัว และวางแผนการทำงานที่รัดกุมพอสมควร ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือ มองการ ทำงานแต่ละขั้นควรให้เป็นวงจรต่อเนื่อง มีการติดตามประเมินผลการพัฒนาในขั้นสุดท้าย เพื่อหาแนวทาง ร่วมกันในการปรับปรุงพัฒนางานต่อไป

2. ศึกษาผลการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ ของนักเรียน โรงเรียนบ้านหลวงเหนือ พบว่า ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ทุกระดับชั้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการนักเรียนได้เรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ผ่านกระบวนการออกแบบและดำเนินการอย่างมีขั้นตอน และมีการตรวจสอบคุณภาพ โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Farthing (1992) ที่ได้ศึกษากระบวนการสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่น จะต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น และเห็นความสำคัญทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผ่านการเรียนรู้โดยการเรียนรู้ปฏิบัติจริง ส่งผลให้นักเรียนมีคะแนนจิตสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ คณิง เทวฤทธิ์, วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, และอภิราตี จันทร์แสง (2559) ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้กระบวนการทางสังคม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีจิตสำนึกรักท้องถิ่นหลังเรียน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วม พบว่า ครูมีความรู้สึกที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ชุมชนมีความรู้สึกดีใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จนเกิดศูนย์อัตลักษณ์ไทลื้อขึ้นในโรงเรียน นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน เกิดความภาคภูมิใจในศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของไทลื้อ ทั้งนี้เนื่องมาจากการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อหลวงเหนือ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ทำให้ครูมีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยนี้เทศิตตามช่วยเหลืออย่างกัลยาณมิตร ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี นักเรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ มีการสังเกต สัมภาษณ์ อภิปรายซักถาม และนำเสนอหน้าชั้นเรียนชุมชนมีผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไทลื้อ ซึ่งสอดคล้องกับ Gold (2000) ที่ได้ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และนักการศึกษาในเมืองฟิลาเดลเฟีย สหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน เพื่อให้บรรลุปเป้าหมายในการส่งเสริมการอ่านออกเขียนได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เช่นเดียวกับ อวาร์ณ อาจหาญ (2562) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในการปลูกข้าวอินทรีย์โดยใช้หลักทางสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อพัฒนาจิตสำนึกรักท้องถิ่น พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการปลูก

ข่าวอินทรีฯ โดยใช้หลักทางสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อพัฒนาจิตสำนึกรักท้องถิ่นสูงขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05 การจะทำให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน โรงเรียนควรมีการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเผยแพร่ให้โรงเรียนที่สนใจ นำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ การนำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุนในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. โรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชนเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน จัดทำเป็นสารสนเทศในรูปแบบคู่มือภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
3. โรงเรียนควรเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการผลิตสื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- คณิง เทวฤทธิ์, วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, และอภิราตี จันทร์แสง. (2559, ธันวาคม). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกรักท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้กระบวนการทางสังคม. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 22(2): 42-51.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2557). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. เอกสารการสอน ชุดวิชา 23721 การวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 6 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพศาล วรคำ. (2552). *การวิจัยทางการศึกษา*. กทม.: ประสานการพิมพ์.

ยุพิน อินทะยะ. (2560). แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอน. เชียงใหม่:

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สำเนา หมั่นแจ่ม. (2558). รายงานการวิจัยการพัฒนาคู่มือในการสร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน. เชียงใหม่: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อมาวลี อัมพันศิริรัตน์, และพิมพ์มล วงศ์ไชยา. (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: ลักษณะสำคัญและการประยุกต์ใช้ในชุมชน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 36(6): 192-202.

อวรรณ อหาญ. (2562). รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการปลูกข้าวอินทรีย์โดยใช้หลักทางสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อพัฒนาจิตสำนึกรักท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม.

Attwood, H. (1997). An overview of issues around the use of participatory approaches by postgraduate students. In IDS, *Participatory Research, IDS PRATopic Pack* (February, 1997). Brighton: IDS, University of Sussex.

Farthing, G. W. (1992). *The psychology of consciousness*. New Jersey: Prentice Hall.

Gold, S.E. (2000). Community Organizing at a Neighborhood High School: Promises and Dilemmas in Building Parent-educator Partnership and Collaborations. *Pro Quest Digital Dissertations*. 60(7): 295.

Stringer, ET. (2007). *Action Research*. (3rd ed.). Los Angeles: Sage.
